

Vasja Badalič*

Na periferiji: nekaj predlogov k razumevanju politične vloge intelektualcev

*Izpodbijati avtoriteto – vsakršno avtoriteto – še posebej takrat, ko nas vlade in politiki vodijo v vojno; ko se odločijo, da bodo oni ubijali in drugi umirali.*¹

Ricardo Reis – glavni junak Saramagovega romana *Leto, v katerem je umrl Ricardo Reis*² – se tako rekoč na predvečer druge svetovne vojne, leta 1936, iz Brazilije vrne na Portugalsko, v Lizbono, svoje rojstno mesto. V dneh po izkrcanju večino časa preživlja bodisi na samotnih sprehodih po mestu bodisi v hotelu Bragança, kjer se kratkočasi v pogovorih z ostalimi gosti in s prebiranjem dnevnega časopisa. Novice, ki zapolnjujejo časopisne strani, so večinoma dobre, optimistične. Na primer, na evropski celini se ravno v tistem času nahaja država, ki si trmasto prizadeva za mir: »hvala bogu, da so na kontinentu še vedno glasovi, močni glasovi, ki so pripravljeni govoriti v imenu miru in harmonije, nanašamo se na Hitlerja, na slovesen razglas, ki ga je podal pred rjavosrajčniki, vse, kar Nemčija hoče, je delovati v okolju miru.«³ Po pisanju časopisov je nemški vrhovni poglavar – tako kot njegova kolega v Italiji in na Portugalskem – stopil v pravi, pristen stik z bogom, kar ga postavlja daleč nad politično konkurenco. Hitler je božje darilo za Nemčijo, božji posrednik, ki ljudstvu podaja sporočila iz božjega kraljestva. »In von Schirach [takrat vodja nacionalsocialističnega mladinskega gibanja] gre še dlje, izjavi, če bo nemška mladina obljubila svojo ljubezen Hitlerju, ki je njen bog, če si bo nemška mladina prizadevala, da mu bo lojalno služila, bo to imelo enak pomen kot ubogati zapovedi prejete od Večnega Očeta.«⁴ Vesti o domačem, portugalskem voditelju so prav tako pozitivne. Gospod António de Oliveira Salazar – diktator, ki je Portugalski vladal od leta 1932 do 1968 – se je namreč po mnenju tiska vrnil v javno življenje zato, da »povleče njegovo in našo deželo iz prepada, da povrne njeno bogastvo, da priskrbi novo

137

¹ Robert Fisk, *The Great War for Civilization: The Conquest of the Middle East*, Harper Perennial, London 2005, str. xxii.

² José Saramago, *The Year of Death of Ricardo Reis*, Harcourt Brace & Company, New York 1991.

³ *Ibid.*, str. 121.

⁴ *Ibid.*, str. 240.

politično doktrino, da vlije vero, entuziazem in zaupanje v prihodnost.«⁵ Ob prebiranju časopisnih novic ima Ricardo Reis tudi priložnost spoznati, katera je tista ključna lastnost, ki definira položaj majhne države. Položaj manjših držav, še posebej sredi vrtinca vojnega hujskaštva in nasilja, je odvisen od njihovega odnosa z velesilami. »Portugalska je sedaj spoštovana po vsem svetu in moramo biti ponosni, da smo Portugalci [...] Lahko smo ponosni na to svetovno spoštovanje, [...] pa čeprav izhaja zgolj iz našega položaja najbolj zvestega zaveznika, ni važno čigavega, tisto, kar šteje je lojalnost, brez nje, kako bi živeli.«⁶ Tudi iz Italije, katere nepremagljivi bojevniki so pravkar zmagali »proti tistemu sovražniku zahodne civilizacije, Etiopiji,«⁷ prihajajo vesele novice. Ob Mussolinijevi razglasitvi, da se je vojna v Etiopiji končala z zmago, so »kmetje zapustili svoja polja, delavci so odšli iz tovarn ter s patriotsko gorečnostjo zaplesali in zapeli na ulicah.«⁸

Predstavljene naključno izbrane tematike – tj. deklarirana zavezanost miru ob izvajanju vojnih manevrov; politična zloraba verskih vsebin z namenom, da se legitimirajo vojaško delovanje; slepa, brezpogojna lojalnost malega naroda do militaristične velesile; argumentacija, ki vojno upravičuje na podlagi obrambe zahodne civilizacije – Saramagu služijo pri ponazoritvi takratne politične klime, opirajo pa se na novinarske zapise, ki so bili takratnim političnim elitam naklonjeni. Mučen, a hkrati razsvetljuje učinek, ki vznikne ob tovrstni ponazoritvi, je seveda v tem, da bralcu – tj. bralcu, ki zaradi svojega zgodovinskega pogleda ve, kam so dogodki iz tistih let pripeljali – prikaže, kako je konfiguracija vednosti, ki je širila nacistične in fašistične ideje, v veliki meri bila sprejemljiv, pozitivno obravnavan element takratne družbene ureditve. Bralcu postane neprijetno, saj opazi lahkotnost, s katero so v dobrohotno preobleko odeti militaristični režimi utrjevali svojo moč; lahkotnost, s katero se je korak za korakom osvajalo posamezne družbene skupine; lahkotnost, ki je v zadnji instanci pripeljala do totalne katastrofe.

138

Na nekem mestu, bolj proti koncu romana, se Saramago ozre tudi po intelektualnemu imenu, ki je podpiralo španske pronacistične politične elite. Španski filozof, literat in pesnik Miguel de Unamuno je poklonil 5000 pezet Francovi vojski, pozval Manuela Azaño, takratnega španskega predsednika, k samomoru,

⁵ *Ibid.*, str. 256.

⁶ *Ibid.*, str. 251.

⁷ *Ibid.*, str. 345.

⁸ *Ibid.*, str. 257.

ter vse skupaj zavil v udarno sporočilo: »Dovolite nam, da rešimo zahodno civilizacijo, tu sem vam na voljo, sinovi Španije.«⁹ A čeprav je de Unamuno, takrat rektor Univerze v Salamanci, nikakor ne naiven štirinajst- ali petnajstletnik, ampak zrel možakar, ki je že prestopil sedemdeseto leto življenja, zagotovil svojo podporo Francovim nacionalistom, to kljub vsemu – kot ugotavlja Saramago – ni bilo dejanje, ki se je ohranilo v zavesti ljudi. Ker so besede in dejanja, s katerimi je de Unamuno stopil na stran nacionalistov, zboleli kot neprijetna rana, ki jo skušamo skriti, so se za potrebe zgodovine ljudje kasneje raje spominjali nekih drugih besed, tistih, s katerimi se je de Unamuno zoperstavil Francovemu režimu. Čeprav je v začetni fazi izkazal naklonjenost do nacionalističnih načrtov, je namreč de Unamuno kasneje, tik pred smrtjo, spremenil svojo pozicijo. Potem, ko je postal priča represiji v Salamanci ter pričel prejemati pisma od poznanih in nepoznanih žena, ki so ga naprošale za posredovanje v primerih svojih ujetih in mučenih mož, je skesani filozof vendarle stopil na drugo stran. Ob eni znameniti priložnosti, ob pričetku akademskega leta 1936/37, se je v besednem dvoboju zoperstavil generalu José Millán-Astrayu, predstavniku Francovega režima, z naslednjimi besedami: »Zmagati ni isto kot prepričati. In predvsem je potrebno prepričati, a sovraštvo, ki ne pušča prostora sočutju, ne more prepričati.«¹⁰ Priznavajoč vpliv, ki ga je intelektualčevo mnenje imelo, Saramago zapiše, da so ravno zaradi teh njegovih zadnjih besed nekateri ponovno razmislili o poziciji, ki jo je potrebno privzeti do Francovih nacionalistov.

V zadnjih osmih letih, v letih, ko se je kolonialni prezir do človeškega življenja, ki se nahaja na robovih evro-ameriškega imperija, občutno intenziviral, so se ponovno aktivirali argumentacijski vzorci, ki jih omenja Saramago. Deklarirana zavezanost miru ob izvajanju vojaških operacij, ovijanje političnih sporočil v verško obarvane teme, brezhrbtenično klanjanje malih narodov pred trenutnimi militarističnimi velesilami in vsesplošno pozivanje k obrambi zahodne civilizacije, so elementi, ki so se – seveda primerno prikrojeni za nove čase – preko medijskih kanalov ponovno zakoreninili na našem političnem prizorišču. Zaradi tega je – z namenom, da se nam ne bo potrebno kasneje kesati tako, kot se je Unamuno – toliko pomembneje razmisliti o položaju, ki ga mora intelektuallec zasesti v takem položaju. Cilj tega teksta je zato ponuditi – na splošno rečeno – vsaj nekaj

⁹ *Ibid.*, str. 326.

¹⁰ Citat navajam iz spletne strani: http://es.wikipedia.org/wiki/Miguel_de_Unamuno [25. 6. 2009].

spodbud k temu, kako bi lahko vlogo intelektualca formulirali znotraj konteksta sodobnih družbenih problemov, s posebnim pogledom na trenutno specifično situacijo imperialne dominacije.¹¹ Do zastavljenega cilja se bom poskusil dokopati po dveh paralelnih, medsebojno povezanih poteh: skozi prikaz posameznih primerov evro-ameriškega imperialnega projekta v Afganistanu bom poskusil čimbolj nazorno artikulirati tiste štiri foucaultovske metodološke prijeme, za katere menim, da bi jih intelektualci lahko plodno uporabljali pri izvajanju svojega dela. Pot bo torej dvojna v tem smislu, da bo predstavitev posameznih metodoloških prijemov okrepljena z dejanskimi primeri neke trenutne družbene situacije.¹²

Preden se posvetimo metodološkimi prijemom, ki bi lahko služili kot intelektualčevo teoretsko orodje, je potrebno najprej opozoriti na dve izhodišči, na kateri se bo opiral tekst. Prvo izhodišče, ki je bilo nekoliko že nakazano, predpostavlja tip intelektualca, ki si za predmet svojega motrenja izbira sedanost, v kateri je umeščen. Na ta način želim stopiti na pot tistega morda najzlahtnejšega izročila, ki se je izkristaliziralo iz celotnega Foucaultovega opusa, izročila, ki govori o našem odnosu do sedanosti. To izročilo sporoča, da je »analiza, elaboracija in postavljanje pod vprašaj oblastnih razmerij in 'agonizma' med njimi in intranzitivnostjo svobode permanentna politična naloga, inherentna vsaki družbeni eksistenci.«¹³ Naloga intelektualca je, da se spopade s posameznimi oblastnimi modeli njegovega časa, da jih motri in analizira, da preveri njihove strategije in cilje ter poda možnosti izhoda iz njihovih zank. Želja, ki vodi ta tekst, se torej navezuje na izročilo »poznega« Foucaulta, tistega, ki na podlagi Kantovih izpeljav

¹¹ Ideja za tale tekst je nastala ob prebiranju Foucaultovih izpeljav v članku: Michel Foucault, »Politična vloga intelektualca« v: *Življenje in prakse svobode*, ZRC, Ljubljana 2007, str. 23–28. A navkljub temu, da se Foucault v omenjenem članku loteva tematike, ki se tiče politične vloge intelektualca, se izpeljav iz tega članka poslužujem le v minimalnem obsegu. V precej večjo oporo so mi bile izpeljave, ki jih najdemo v: Michel Foucault, »Kako preučevati oblast? Predavanje dne 14. januarja 1976«, v: *Vednost-oblast-subjekt*, Krt, Ljubljana 1991, str. 29–49.

¹² Čeprav je tekst namenjen predstavitvi metodoloških prijemov skozi perspektivo novodobnega evro-ameriškega imperialnega projekta, to ne pomeni, da so ti metodološki prijemi primerni zgolj za obravnavo tega in podobnih primerov. Na splošno velja, da se s predstavljeno metodologijo lahko lotimo obravnave vseh oblastnih razmerij, kjer neka nadrejena instanca upravlja s podrejenimi subjekti. Na primer, ena izmed možnih aplikacij te metodologije je mogoča pri obravnavi delovanja globalnega proizvodnega sistema. Glej: Vasja Badalič, *Filozofska analiza proizvodne dejavnosti globalnega kapitalizma: oblastni model izvoznih predelovalnih con* (doktorska disertacija), Filozofska fakulteta, Ljubljana 2007.

¹³ Michel Foucault, »Subjekt in oblast«, v: *Vednost-oblast-subjekt*, str. 116.

v članku »Odgovor na vprašanje: Kaj je razsvetljenje?«,¹⁴ prepozna nalogo filozofije predvsem kot kritično analizo situacije, v kateri se posameznik trenutno nahaja. Po Foucaultovi interpretaciji naj bi Kant s tem, ko se sprašuje o naravi Razsvetljenstva – o tem, kaj ono je, in o tem, kakšna je naša pozicija v njem – uvedel novo orientacijo v filozofiji, ki naj ne bi bila več veda o večnih in univerzalnih resnicah, ampak veda, ki je vpeta v nek spremenljiv zgodovinski trenutek, ki ga preučuje in vrednoti. Naloga filozofije potemtakem ni izgradnja univerzalnih struktur, ki naj bi do najmanjšega detajla določala naša življenja, ampak je precej bolj skromno zamišljena kot analiza silnic, ki v nekem zgodovinskem trenutku obvladujejo naša življenja. Kant je s tem preselil delo filozofije na neko drugo, novo področje, na področje kritične refleksije sedanosti, Foucault pa je to refleksijo sedanosti reinterpreteriral v refleksijo trenutnih oblastnih razmerij, v katera so vpeta naša življenja.

Naslednje, drugo izhodišče, iz katerega izhajam, je, da kot predmet intelektualčevih raziskav postavimo »naš svet«, tj. evro-ameriški svet, v katerem bolj ali manj zlahka prepoznavamo nekakšen splet skupnih vrednot in interesov, skupnih institucij in pravnih norm, skupnih komunikacijskih kanalov itn., skratka, nekih skupnih vezi, ki nas vzpostavljajo kot zaključeno celoto. Ta evro-ameriški svet razumevam kot geografsko zaključen prostor, kjer se je na podlagi skupnega delovanja vzpostavila skupna ekonomsko-politično-vojaško-kulturna identiteta, ki nas vsaj v določeni meri diferencira od preostalih delov sveta. Smer, ki jo želim začrtati, torej vodi k temu, da naše napore skoncentriramo na razumevanje sveta, v katerem živimo. A čeprav nam postavljena izhodiščna točka nalaga nalogo razumeti svet, v katerem živimo, se moramo hkrati zavezati tudi predpostavki, da moramo za to, da bi razumeli naš svet, iz tega sveta izstopiti. Pozicija, iz katere moramo izhajati pri preučevanju celote, ki jo tvori naš svet, namreč ni pozicija, ki se osredotoča na vse tiste oblike oblasti, ki se izvajajo na osrednjih geografskih lokacijah te celote, ampak na tiste, ki se izvajajo na njeni periferiji, na področjih, ki se nahajajo na ali izven njenih meja. Ravno skozi prezentacijo aplikacij oblasti, ki se izvajajo na periferiji našega sveta, bo namreč postala razvidna narava našega sveta.

¹⁴ Immanuel Kant, »Odgovor na vprašanje: Kaj je razsvetljenje?«, v: *Vestnik IMŠ SAZU št.1*, Ljubljana 1987, str. 9–13.

Kapilarnost¹⁵

Zaveza, da poskusimo naš svet razumeti skozi perspektivo nam zunanjega sveta, izhaja iz prvega metodološkega prijema, ki ga tu omenjam. Prijem, na katerega se navezujem, je plod Foucaultovega prepričanja, po katerem bi se morale intelektualčeve raziskave »ukvarjati z oblastjo na njenih skrajnih mejah, v njenih končnih usmeritvah, s tistimi točkami, kjer postaja kapilarna, t.j. v njenih bolj regionalnih in lokalnih formah in institucijah.«¹⁶ Ta metodološka odločitev predpostavlja, da se je potrebno odpovedati preučevanju manifestacijam oblasti v njenih najbolj dostopnih, očitnih oblikah, ki se jih promovira v centrih moči, ter se raje posvetiti oblasti na tistih bolj prikritih, odročnih točkah, kjer je njeno delovanje precej bolj brezkompromisno. Če poskusimo aplicirati tale prijem na primeru Afganistana, potem lahko zavrđimo, da nam ravno ta država lahko učinkovito služi kot raziskovalno polje, kjer se evro-ameriška oblast izvaja na njenih najbolj ekstremnih mejah. Gledano iz geografske perspektive, nam imperialni projekt v Afganistanu – kakor tudi v vseh ostalih podobnih projektih v drugih tretjesvetovnih državah, ki trenutno spadajo v interesno sfero evro-ameriških vojaških partnerjev – lahko služi kot produktivno polje za analizo perifernih oblastnih sistemov našega sveta. Ker je Afganistan ena izmed bojnih linij evro-ameriškega sveta, ga lahko razumevamo kot periferijo našega sveta, kot neko zunanost, ki se jo je na podlagi vojaške intervencije vpotegnilo v naš svet, in hkrati kot zunanost, kjer oblast – ravno zaradi tega, ker deluje na nekih bolj odročnih lokacijah – prisega na drugačne mehanizme kot na tiste, ki se nahajajo v centru. Prav v Afganistanu je torej mogoče preučevati »oblast na njenih skrajnih mejah«, oblast, ki je sicer namenjena obvladovanju periferije, a je plod centra.

142

V tem kontekstu interpretacije periferije Foucault namenja posebno pozornost določenemu načinu delovanja oblasti – tj. delovanju, kjer se oblast ne zanaša več na pravna pravila, ki naj bi urejala in/ali omejevala njeno delovanje, ampak se raje odloča za ignoriranje, preseganje teh pravil ter uvajanje nelegalnih prijemov. Kot pravi Foucault, »[...] oblast bi bilo treba poskusiti locirati na ekstrem-

¹⁵ Vse štiri metodološke prijeme, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju, povzemam iz članka: Michel Foucault, »Kako preučevati oblast? Predavanje dne 14. januarja 1976«, str. 29–49. V omenjenem članku Foucault sicer našteje pet metodoloških prijemov, a v tem tekstu povzemam le tiste štiri, za katere menim, da so najbolj koristni pri obravnavi zastavljene tematike.

¹⁶ *Ibid.*, str. 31.

nih točkah izvajanja, kjer je po značaju vedno manj legalna¹⁷. Potrebno je torej iskati situacije, kjer se oblast ne ozira več na deklarirane norme, ki naj bi jo omejevale, ampak skuša prav te norme izigravati. Če prenesemo ta razmislek na afganistansko situacijo, z lahkoto ugotovimo, da se oblast v trenutku izstopa iz njenih osrednjih, evro-ameriških ozemelj vse bolj zanaša na delovanje, ki se ne pusti omejevati s strani norm, ki sicer veljajo za ta osrednja ozemlja, ampak poskuša – ravno nasprotno – periferne sisteme integrirati s pomočjo nelegalnih prijemov. Imperialna oblast ob izstopu iz centra in posledičnem vstopu na periferijo postane vse bolj zavezana nelegalnim prijemom. Operiranje ameriških vojaških zaporov – kot ene izmed institucij, ki v Afganistanu skrbijo za »integracijo« domačinov v sistem ameriških oblastnih razmerij – nam podaja učinkovit primer omenjenih »točk ekstremnega izvajanja«. V vojaških zaporih, kamor so jetniki stlačeni brez vsakršnega predhodnega pravnega postopka (npr. brez preiskave, brez izdane obtožnice, brez sproženega sodnega procesa, brez predloženih dokazov, brez obsodbe, brez možnosti za pritožbe...), se imperialno preseganje pravnih pravil realizira skozi povsem poljubno, nenadzorovano upravljanje s podrejenimi zaporniki. Zapornik je postavljen v prostor, katerega delovanje temelji na preziru do veljavnega tako lokalnega kot mednarodnega pravnega reda, ravno to pa je tudi polje izvajanja oblasti.¹⁸ Po drugi strani so tudi pripadniki vojske ZDA – in njihovi sodelavci iz privatnih vojaških podjetij, ki v nekaterih primerih skrbijo za zapore – na podoben način razumljeni kot entiteta, ki se nahaja izven pravnih okvirov, ki so sicer v veljavi v Afganistanu. Za ameriške vojake je predvideno, da bodo ob morebitnih kršitvah za njihov pregon poskrbeli organi iz njihove matične države, ne morejo pa biti obravnavani s strani afganistanskih preiskovalnih in sodnih organov, saj so izvzeti izpod njihove jurisdikcije.¹⁹ Krog se tako zaključí. Obe strani – tako podrejeni zaporniki kot tudi nadrejeni upravljalci zaporov – sta postavljeni v polje, v katerem oblast presega omejitve trenutno veljavnih lokalnih pravnih pravil. Oblast, ki deluje na tej točki ekstremnega izvajanja, tako lahko povsem neovirano aktivira uporabo tehnik

¹⁷ *Ibid.*, str. 32.

¹⁸ Za nekoliko podrobnejšo analizo ameriškega zaporniškega sistema v Afganistanu (predstavljenega na primeru Bagrama, največjega ameriškega zapora v tej državi), glej: Vasja Badalič, »Umor je le manjši prekršek,« *Dnevnikov Objektiv*, 13. september 2008.

¹⁹ O ureditvi statusa vseh tujih vojakov, ki delujejo v Afganistanu, glej: Military Technical Agreement (Between the International Security Assistance Force (ISAF) and the Interim Administration of Afghanistan ('Interim Administration')) na spletni strani: www.operations.mod.uk/isafmta.pdf [22. 10. 2008].

(npr. zasliševanje podkrepljeno z mučenjem), ki jih potrebuje za uveljavljanje svojih ciljev.

Precej bolj ekstremna manifestacija oblastnega delovanja, ki presega legalne okvire, so številni poboji civilistov, ki jih izvajajo koalicijske sile v napadih proti svojim sovražnikom. Ker se koalicijske sile želijo izogniti večjemu številu žrtev v svojih vrstah, na operacije Talibanov v veliki meri odgovarjajo z bombardiranjem krajev, kjer naj bi se Talibani skrivali. Ravno v tovrstnih akcijah se prezir koalicijskih sil do legalnih okvirov vojskovanja realizira na najbolj razviden, neposreden način, saj so posledica akcij, ki velikokrat vključujejo bombardiranje urbanih okolij, vedno nove žrtve med civilisti, ki se hote ali nehote znajdejo na vojnem območju. Vse strani, ki izvajajo operacije na afganistanskih bojiščih – afganistanska nacionalna vojska, NATO sile, ameriške sile in Talibani –, bi namreč morale delovati v skladu z mednarodnim humanitarnim pravom, kjer so določeni zakonski okviri za zmanjšanje trpljenja in varovanje civilistov v boju. Mednarodno humanitarno pravo se navezuje na vse situacije vojnega konflikta, ne glede na to, ali je konflikt legalen ali ilegalen po mednarodnem pravu in ne glede na to, ali so stranke udeležene v bojih državne vojske ali nedržavne obožene sile.²⁰ A ravno to mednarodno pravo je tisto, kar je ob zračnih bombardiranjih »preseženo« s strani koalicijskih sil. Oblast tu ponovno operira v polju, ki se nahaja onkraj vsakršnih pravnih okvirov.

Morda na prvi pogled samih pobojev ne moremo definirati kot oblastnega delovanja, saj tu ne gre za upravljanje s posamezniki – kar je sicer ključna značilnost, ki določa oblastno razmerje –, ampak za njihovo likvidacijo. Kljub temu lahko ob podrobnejšem pregledu oblastni učinek v teh ekstremnih primerih zaznamo v dveh elementih. Po eni strani gre pri množičnih pobojih za ustvarjanje meje, ki prebivalcem Afganistana nakazuje razliko med sprejemljivim in nesprejemljivim obnašanjem. Ker pokoli na najbolj neposreden način definirajo nesprejemljivo obnašanje (npr. bojevanje v okviru talibanskega gibanja, zagotavljanje pomoči talibanskih bojevnikom), s tem pripomorejo k ustvarjanju zavesti o tem, kaj je in kaj ni dovoljeno. Izhajajoč iz Foucaulta lahko rečemo, da oblast v tem primeru zarisuje »mejo, ki bo opredeljevala razliko glede na vse razlike,

²⁰ Za podrobnejšo analizo pobojev civilistov v vojaških akcijah koalicijskih sil in njihovo interpretacijo znotraj okvirov mednarodnega humanitarnega prava, glej: Human Rights Watch: »Troops in Contact«: *Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan*, Human Rights Watch, New York 2008.

zunanjjo mejo nenormalnega,«²¹ se pravi mejo, ki bo označevala, v katerih situacijah, ob katerih transgresivnih dejanjih, mora biti posameznik izločen iz sistema. V primeru imperialne vladavine v Afganistanu koalicijske sile ravno preko zračnih pokolov zarisujejo mejo »nenormalnega«, ki določa polje popolnoma nesprejemljivega vedenja. Najskrajnejša kazen za nesprejemljivo vedenje je odstranitev iz življenja, v manj skrajnih primerih pa je to lahko »le« zaporna kazen v enem izmed ameriških imperialnih zaporov. Po drugi strani oblastni učinek zračnih bombardiranj nastane tudi v nekem drugem elementu – tj. v vplivu na afganistanske državljane, ki sprejmejo nauk o nadrejenosti ameriških sil ter kazni, ki čaka vse tiste, ki se po naključju (ali pa tudi ne) v nekem trenutku znajdejo ob svetih bojovníkih. Oblastni učinek torej nastopi kot grožnja, ki naredi preživele podrejene subjekte bolj krotke. Navezujoč se na bombardiranja v invazijskem in post-invazijsko obdobju, je Michael Ignatieff formuliral pomen bombardiranj na ta način: »Avtoriteta se opira tako na strahospoštovanje kot na moč. [...] V Afganistanu se strahospoštovanje ne vzdržuje z velikostjo ameriške prisotnosti, ampak z pravočasnostjo in destruktivnostjo ameriških zračnih sil. Ker so afganistanski gospodarji vojne videli, kaj je bilo prizadejano njihovim nasprotnikom Talibanom, vedo, da se enako lahko zgodi tudi njim [v primeru, da ne bodo lojalni Američanom]. Zaenkrat to vzdržuje mir.«²² Ignatieff se navezuje na pomen bombardiranj v procesu ustvarjanja oblastnega razmerja med gospodarji vojne, ki so se na strani ameriških sil borili proti Talibanom, in novo, dejansko vladajočo elito – Američani. Ker ameriške sile premorejo prednost, ki jim jo daje zračno bombardiranje, se lahko ravno preko njegovega izvajanja vzpostavijo kot nadrejene entitete. Kakorkoli že, tako v primeru množičnih pobojev, ki nastanejo kot posledica zračnih bombardiranj, kot tudi v primeru nelegalnega zapiranja domnevnih sovražnikov v nelegalne zapore, gre za delovanje oblasti, ki se ne ozira na pravne okvire, ampak te okvire presega zato, da lahko aktivira oblastne tehnike, ki bodo omogočile uspešno manipuliranje podrejenih.

Identifikacija podrejenih subjektov

Drugi metodološki prijem nas nagovarja k temu, da se je potrebno izogniti ugotavljanju tega, kdo ima oblast, ter se raje posvetiti analizi učinkov, ki jih delovanje oblastnih razmerij sproža na podrejenih subjektih. Potrebno je nameniti

²¹ Michel Foucault, *Nadzorovanje in kaznovanje*, Delavska enotnost, Ljubljana 1984, str. 182.

²² Michael Ignatieff, »Nation-Building Lite«, *New York Times*, 28. julij 2008.

pozornost množici »teles, ki so konstituirana kot periferni *subjekti* kot rezultat učinkov oblasti.«²³ Pri analizi subjekta se je v skladu s foucaultovsko tradicijo potrebno posvetiti predvsem tistim subjektom, za katere običajno pravimo, da so v oblastnem razmerju v podrejenem položaju, se pravi tistim, ki so podvrženi določenim tehnikam upravljanja. Namen tega procesa je, da se na podlagi analize oblastnih tehnik, ki določajo konstituiranje podrejenega subjekta, dokopljemo do narave te oblasti.

Ena izmed tehnik, ki je uporabljena pri konstituiranju perifernih kolonialnih subjektov, predpostavlja vzpostavitev sistema razločevanj na podlagi katerega se posamezne vrste subjektov razvrsti v izbrani hierarhični strukturi. V afganistanski situaciji gre za ustvarjanje piramidalnega hierarhičnega modela, v katerem so posamezniki na podlagi različnih kriterijev razdeljeni na posamezne stopnje: na najvišji stopnji se zgošča maloštevilčna vladajoča elita, pod njo pa se proti dnu raztezajo skupine podrejenih subjektov. Ob tej priložnosti se za pokušino velja ozreti po treh kriterijih diferenciacije, ki subjekte razvrščajo na posamezne stopnje hierarhične strukture. Če potegnemo najbolj splošno, shematično linijo, ki ločuje skupine po kriteriju »politične primernosti,« potem lahko rečemo, da so te skupine sestavljene iz treh vrst subjektov: na najvišji lestvici se nahajajo ameriški vojaški in politični predstavniki, skupaj s svojimi NATO zavezniki; na drugi, nižji stopnji se nahajajo tisti, ki so v ameriški interpretaciji razumljeni kot zavezniki (npr. nova pro-koalicijska afganistanska politična elita, nova afganistanska vojska, policija ...); ter nazadnje, na najnižji stopnji se nahajajo subjekti, ki so razumljeni kot sovražniki ali pa vsaj nasprotniki (npr. sveti bojovníki, civilisti, ki sodelujejo s sovražniki, neprimerni novinarji ...). »Politična primernost« je v tem primeru kriterij, ki lokalne skupine razvršča glede na lojalnost/nelojalnost do tujih sil, se pravi do sil, ki so ta kriterij implementirale. Druga vrsta delitve, ki se deloma pokriva z delitvijo po kriteriju »politične primernosti,« poteka po kriteriju etnične pripadnosti. Ker so predstavniki etničnih skupin, ki so sestavljale Severno zavezništvo (Uzbeki, Tadžiki, Hazarji), sodelovali z ameriško stranjo pri izpodrinjanju Talibanov, so se dvignili na novi hierarhični lestvici. Po drugi strani so bili Paštuni – etnična skupina, iz katere izhaja talibansko gibanje – izpodrinjeni iz vrha stare hierarhične porazdelitve ter postavljeni na najnižjo stopnico nove lestvice. Tretja vrsta delitve – prav tako izhajajoča iz hierarhičnega sistema, ki so ga uvedli tujci – poteka po kriteriju spola. V času talibanskega režima so bile

²³ Michel Foucault, »Kako preučevati oblast? Predavanje dne 14. januarja 1976«, str. 32.

predstavnice ženskega spola potisnjene na najnižjo stopnico na hierarhični lestvici, kar pa se je po prihodu tujih sil spremenilo. Po novem so se ženske pod okriljem imperialne vladavine nekoliko dvignile na hierarhični lestvici (npr. kjer je izvedljivo, jim je dovoljeno vključevanje v izobraževalne in delovne procese; po novi afganistanski ustavi je za ženske zagotovljena tudi kvota, ki zagotavlja njihovo prisotnost na poslanskih položajih v parlamentu).

Ker so skupine, ki so vpete v hierarhično strukturo, različne, so tudi oblastne tehnike namenjene njihovem upravljanju različne. Kljub temu lahko celoto teh tehnik na splošno razdelimo na podlagi dveh diametralno nasprotnih pristopov: prvi prisega na tehnike represije, drugi pa na tehnike nagrajevanja. Če se zopet navežemo na afganistanske zapornike, potem nam zaporniške oblastne prakse, ki se jih ameriški upravljalci zaporov poslužujejo, nudijo vpogled v konstituiranje tamkajšnjega zaporniškega subjekta. Raznovrstne represivne prakse, ki segajo od šikaniranja (npr. prepoved molitve) do okrutnih fizičnih posegov (npr. mučenje med zasliševanji), skrbijo, da se v disciplinski maniri vzpostavi podrejen, krotek subjekt, ki bo prepoznal novega gospodarja. Povsem drugačne so tehnike, ki se jih uporablja pri konstituiranju subjekta, za katerega se predpostavlja, da bo evro-ameriškim silam lojalna, kot na primer velja za člane afganistanske vojske, ki služijo v boju proti svetim bojevnikom. V tem primeru se oblast poslužuje tehnik prepričevanja, zapeljevanja (npr. z izplačevanjem plač, s podeljevanjem statusnih položajev in pripadajočih privilegijev...). Na podoben način se zagotavlja tudi lojalnost širšega dela družbe (npr. domače politične elite, vseh zaposlenih v državni administraciji in javnih ustanovah, vseh civilistov, ki skozi mesec preživotarijo z »zahodno« humanitarno pomočjo), saj je obstoj le-te v veliki meri odvisen od evro-ameriške ekonomsko-vojaške podpore.

Dekonstrukcija sistema vednosti

147

»Sedaj smo imperij in delamo, ustvarjamo našo lastno realnost,« je pred leti dejal eden izmed Bushevih svetovalcev, ki je želel ostati neimenovan. »In medtem, ko boste preučevali to realnost – na razumen način, če hočete – bomo spet delovali, ustvarjali nove realnosti, ki jih lahko prav tako preučujete. [...] Sedaj smo akterji zgodovine [...] In vam, vsem vam, bo preostalo le preučevanje tega, kar delamo.«²⁴ Vsak oblastni sistem proizvaja določene učinke v družbi, ustvarja

²⁴ Ron Suskind, »Without a doubt«, *New York Times*, 17. oktober 2004.

»realnost,« kot bi dejal Bushev svetovalec, a hkrati s tem mora oblast vzpostaviti tudi sistem vednosti zato, da upraviči svoje delovanje, da upraviči svoje ustvarjanje »realnosti«. Zaradi tega se tretji metodološki prijem loteva analize sistema vednosti, ki ga oblast proizvaja. Na tem mestu je potrebno v raziskavah ponazoriti delovanje vseh tistih »instrumentov za formiranje in akumulacijo vednosti,«²⁵ ki se jih oblastna razmerja poslužujejo, da formulirajo vednostno polje, kjer bo prakticiranje oblastnih trikov razumljeno kot nekaj legitimnega.

Artikulacija vednosti, ki omogoča legitimnost oblastnega početja, se vzpostavlja skozi različne mehanizme produciranja diskurzov, ki uvajajo postopke na podlagi katerih se – če naj navedem najbolj splošno značilnost – odloča o tem, kaj znotraj določene vednosti velja za resnično in kaj za neresnično. Tu gre za to, da se na podlagi delovanja oblastnih sil na diskurzivni ravni proizvaja vednost znotraj katere je zaobsežena tista vrsta resnice, ki podpira same oblastne sile, medtem ko preostale resnice zavrže. Posledica, ki vznikne iz tovrstnega postopanja, je vzpostavitev polja cenzure, kamor so izključne vse tiste izjave, ki oblasti ne ustrezajo. Kot bi dejal Foucault: »V vsaki družbi [je] produkcija diskurza obenem kontrolirana, selekcionirana, organizirana in razdeljena preko določenega števila postopkov, katerih vloga je, da odvrnejo njegove moči in nevarnosti.«²⁶ Odvrčanje diskurzivnih nevarnosti, ki se izvaja s pomočjo diskurza, nastopi kot zavračanje neprimerne tipa izjav, kot nepriznavanje njihove veljavnosti. Oblast tako išče ravnovesje med vključevalno/izločevalno tendenco, saj po eni strani širi izjave, ki ji ustrezajo, ter hkrati skrbi za eliminacijo izjav, ki je ne podpirajo.

Afganistan je radikalen primer kolonialnega laboratorija za ustvarjanje resnice, saj oblastne silnice velikokrat povsem v nasprotju z dejstvi na terenu skrbijo za produkcijo evro-ameriškim interesom primernih vsebin. Če poskusimo nekoliko bolj natančno opredeliti postopke režimov, ki skrbijo za produkcijo resnice, ter jih aplicirati na izbrani kolonialni projekt, je potrebno slediti naslednjim smernicam:²⁷ (i.) *osredotočiti se je potrebno na institucije, ki resnico proizvajajo*. V Afganistanu so osrednje sile, ki odločajo o produkciji diskurza, sile, ki so naklonjene evro-ameriškem projektu: televizijske postaje in časopisne hiše v lasti prokoalicijskih go-

²⁵ Michel Foucault, »Kako preučevati oblast? Predavanje dne 14. januarja 1976«, str. 35.

²⁶ Michel Foucault, »Red diskurza. Nastopno predavanje na Collège de France 2. decembra 1970«, v: *Vednost-oblast-subjekt*, str. 4.

²⁷ Navedene smernice povzemam iz: Michel Foucault, »Politična vloga intelektualca«, str. 23–28.

spodarjev vojne in nove lokalne elite, tuje politične institucije, koalicijske vojaške ustanove in mednarodne medijske hiše. (ii.) *Pregledati je treba postopke, ki se jih uporablja tako za produkcijo kakor tudi za omejevanje, onemogočanje resnice.* V tem kontekstu je potrebno, na primer, pogledati pravne okvire znotraj katerih afganistanska oblast preprečuje ukvarjanje s tematikami, ki ji ne ustrezajo; potrebno je analizirati represivne postopke, obsegajoče vse od šikaniranja do likvidacij, katerih namen je cenzura oblasti neprimerne diskurza; potrebno je analizirati sistem koalicijskega preprečevanja dostopa do dogodkov, za katere koalicijske sile ne želijo, da se o njih poroča (npr. ameriških vojaških zaporov; prizorišča množičnih pobojev, ki nastanejo kot posledica zračnih bombardiranj). (iii.) *Preučiti je potrebno ekonomske in politične spodbude, ki jim je resnica podvržena.* Na tem mestu je potrebno pogledati, katerim ekonomskim interesom služi produkcija diskurza, ki jo izvajajo lokalni in mednarodni korporativni mediji; potrebno je analizirati, kako ekonomski mehanizmi gospodarjev vojne, zaenkrat še zvestih ameriških zaveznikov, spodbujajo produkcijo resnice na lokalnih TV postajah, ki so v njihovi lasti. (iv.) *Analizirati je potrebno kanale, po katerih se resnica širi, z namenom, da se ugotovi, kje cirkulacija diskurza poteka brez težav in kje se zatakne.* Tu je potrebno analizirati interese, ki vodijo medijske kanale pri odločanju o tem, katere so tiste novice, za katere predpostavljajo, da so primerne, da se širijo po njihovih kanalih, in katere so tiste, za katere menijo, da niso primerne. V podobni maniri je potrebno analizirati tudi politični in akademski svet; pogledati je potrebno na podlagi katerih kriterijev se odloča, katere so tiste teme, o katerih se lahko govori, in katere so tiste, o katerih se ne sme govoriti.

Od mikromehanizmov do splošnega modela dominacije

Zadnji, četrti metodološki prijem se v določeni meri nanaša na prva dva v smislu, da jemlje v poštev njuni izhodiščni točki analize ter ju v naslednjem koraku nadgradi. Pri tem prijemu gre za to, da splošno teorijo oblasti gradimo, formuliramo začenjajoč »od spodaj« – tj. od analize nelegalnih oblastnih tehnik in konstitucije perifernih subjektov – ter se od tam vzpnemo proti nekim splošnim oblastnim vzorcem. »Treba je stremeti k *vzpenjajoči* se analizi oblasti, začenjajoč pri njenih neskončno majhnih mehanizmih [...] in potem videti, kako so [...] čedalje splošnejši mehanizmi in oblike globalne dominacije te mehanizme oblasti investirali [...].«²⁸ Prednost vzpenjajoče se analize oblasti sestoji v tem, da veli-

²⁸ Michel Foucault, »Kako preučevati oblast? Predavanje dne 14. januarja 1976«, str. 33.

kokrat proizvede povsem različno interpretacijo oblastnega ravnanja od tiste, ki sicer prihaja »od zgoraj«, od centralnih elit, ki igro vodijo. V Afganistanu si ta razkorak med interpretacijo »od spodaj« in interpretacijo »od zgoraj« lahko ogledamo na podlagi treh smotrov, ki so jih uvedle tuje sile.

»Zahodna« vojaška koalicija se je v Afganistan odpravila s primarnim ciljem izkoreninjenja »terorizma«, a hkrati tudi s številnimi drugimi deklariranimi dobronamernimi nameni, izmed katerih izstopata predvsem dva, tj. izgradnja demokratične družbe in rekonstrukcija uničene infrastrukture. Dejstvo, da so bili tujci tisti, ki so formulirali strateške cilje novega Afganistana, utruje misel, da je za vsako podrejeno družbo značilno, da njene strateške smernice formulira nadrejeni razred. Tudi v primeru Afganistana, ki se ne razlikuje od drugih držav, podvrženih »zahodnim« intervencijam, artikulacija smotrov črpa svojo legitimnost iz »zahodnih« idej o tem, kako bi afganistanska družba morala izgledati. Kar je na tem mestu pomembno, je, da so vsi trije predstavljeni smotri del interpretacije dogodkov, ki prihaja »od zgoraj.« Ti smotri so zapakirani v »zahodno« elitistično propagando, ki skuša celoten projekt prikazati kot pomoč Afganistancem, kot nekakšno humanitarno akcijo, v kateri »zahodne« sile kot dobrodušni, enakopravni partnerji sodelujejo z lokalnimi silami. Prvi in izhajajoč iz pozornosti, ki mu ga namenijo, po vsej verjetnosti najpomembnejši smoter, je vzpostavitev sistema, ki bo omogočal izvajanje tako imenovane vojne proti terorju. Čeprav se velik del afganistanske populacije ne strinja s smernicami vojne, ki naj bi izkoreninila talibansko gibanje, je le-ta postala *raison d'être* nove države, zaradi česar morajo biti vse državne institucije, predvsem pa tiste represivne narave, podvržene zasledovanju tega cilja. In ravno skozi vzpostavljanje lokalnega represivnega aparata, ki naj bi pripomogel k uresničevanju »vojne proti terorju,« je razvidna imperialna oblika dominacije, ki jo izvajajo evro-ameriške sile. Člani obeh osrednjih represivnih organov, vojske in policije, so namreč plačani, urjeni in vodeni v boju – tako na operativni kot tudi na ideološki ravni – s strani evro-ameriških sil, zaradi česar je očitno, da v tem primeru ne gre za enakopravno partnerstvo, ampak za vpeljevanje oblastnega razmerja med nadrejeno in podrejeno silo. »Vojna proti terorju« se s te perspektive izkaže kot projekt izgradnje lojalnega lokalnega represivnega aparata, ki bo ubogal imperialne ukaze.²⁹ Drugi smoter, na katerega na deklaraci-

150

²⁹ Ker ob tej priložnosti prostorske omejitve onemogočajo natančnejšo elaboracijo omenjenih interpretacij »od spodaj,« jih zgolj nakazujem na skrajno osnoven, splošen način. Za vsako interpretacijo posebej bom navedel nadaljne branje, kjer so zadeve podrobneje razdelane. Za obravnavo konstitucije podrejene afganistanske vojske na primer glej: Vasja Badalič, »Vseeno

tivni ravni prisegajo evro-ameriške sile, je vzpostavitev demokratičnega sistema, ki pa se ob podrobnejšem pogledu »od spodaj« razkrije kot *reguliran* demokratični sistem. V tem sistemu imajo možnost političnega delovanja zgolj tisti lokalni politični akterji, ki so svojo lojalnost do evro-ameriških interesov izkazali tako v času invazije kakor tudi v nadaljevanju evro-ameriškega utrjevanja dominacije. Po tem modelu so iz politične aktivnosti izločene vse politične skupine, ki se zoperstavljajo »zahodnemu« vplivu, kar vodi do skrbno koreografirenega pro-imperialnega političnega delovanja. Skupaj z regulacijo političnih akterjev namreč poteka regulacija političnih vsebin, ki se lahko pojavljajo/ne-pojavljajo kot del lokalnega diskurza (npr. prepovedane teme so vojni zločini gospodarjev vojne; proizvodnja in preprodaja opija, ki jih izvajajo evro-ameriški zavezniki; nezmožnost samostojnega odločanja brez vmešanja evro-ameriških sil ...). Iz delovanja podrejenih lokalnih političnih akterjev in podajanja političnih vsebin postane torej jasno, da je demokracija zgolj kulisa, ki služi izključno temu, da zamegli vzorce podrejanja lokalne politične sfere.³⁰ Tretji, še zadnji omenjeni smoter je rekonstrukcija države, ki se – vsaj v določeni meri – odvija skozi vpeljavo neoliberalnega ekonomskega modela. Po mnenju ideologov tega pristopa naj bi agilni, kompetitiven privatni sektor poskrbel za to, da bo Afganistan ponovno ekonomsko zaživel po tridesetih letih skorajda neprekinjenega konflikta. A tudi na tem mestu se ob natančnejšem pogledu prikažejo nekateri elementi podrejanja, v tem primeru v obliki participacije tujih privatnih investorjev v afganistanskem gospodarstvu. Oba ključna dokumenta, v katerih so artikulirane afganistanske gospodarske prioritete – tako Nacionalni razvojni okvir (NDF) kot tudi Nacionalni razvojni proračun (NDB) – predpostavljata, da je privatni sektor tisti, ki vodi k razvoju. Priznavajoč, da lokalni privatni sektor ni dovolj močan za izvedbo privatizacije, afganistanska administracija dojema tuje transnacionalne korporacije kot partnerje v vseh večjih projektih. Na primer, prioritete afganistanske vlade pri razvoju energetskega in rudarskega sektorja med drugim vključujejo: omogočiti privatnim podjetjem, da investirajo in prevzamejo upravljanje državnih podjetij iz obeh sektorjev; podpreti izgradnjo naftovodov in vodov za zemeljski plin; asistirati pri rekonstrukciji obeh ključnih industrij v primerih, kjer

mi je, kam me pošljejo!«, *Dnevnikov Objektiv*, 30. avgust 2008.

³⁰ Natančnejše obravnave operiranja »zahodnim« interesom lojalnih gospodarjev vojne v post-invazijskem političnem procesu so dostopne v: Sonali Kolhatkar & James Ingalls, *Bleeding Afghanistan: Washington, Warlords, and the Propaganda of Silence*, Seven Stories Press, New York 2006; Ahmed Rashid, *Descent into Chaos: How the war against Islamic extremism is being lost in Pakistan, Afghanistan and Central Asia*, Allen Lane, London 2008.

te industrije lahko vodijo privatna podjetja. Poleg tega se je Afganistan tudi zavezal, da bo privatnemu sektorju omogočil sodelovanje v telekomunikacijskem, medijskem in informacijskem sektorju.³¹ Glede na to, da bo prenos lastništva afganistanskih podjetij v roke tujcev le še bolj utrdil podrejenost lokalnih gospodarskih subjektov, gre tudi v tem primeru za vpeljevanje neke oblike dominacije. Tudi tu se torej izkaže, da je dobronamerna floskula o rekonstrukciji zgolj drugo ime za nek način podrejanja.

Torej, če povzamemo: na podlagi interpretacije »od spodaj« se izkaže, da v primeru Afganistana ne gre za velikodušen projekt »zahoda,« ki v partnerstvu z lokalno populacijo gradi svobodno, suvereno državo, ampak za kolonialen projekt, katerega cilj je dominacija podrejenih subjektov. Ker narava oblastnih razmerij, ki določajo odnos koalicijskih sil do domačinov, predpostavlja podređitev domačinov pod koalicijskimi silami – podređitev, ki bo omogočala uspešno in dolgotrajno vladanje na vojaškem, upravnem in ekonomskem področju – se deklarirana načela o partnerskem boju proti terorizmu, skupni izgradnji demokracije in rekonstrukciji države, povsem razblinijo, na njihovo mesto pa stopijo oblastne tehnike, ki proizvajajo podrejene, krotke subjekte, ki bodo integrirani v sistem kolonialne komande. Kar je za nas prav tako pomembno, je, da lahko oblastne tehnike, ki se uporabljajo za dominacijo afganistanske periferije, združimo v koherentno sliko delovanja našega sveta, centrale. Oblastne tehnike, ki so vpeljane v Afganistanu, nam lahko služijo za razumevanje tega, kdo smo, za razumevanje tega, kakšna je naša »kultura.« In rezultat vpotežnitve našega perifernega načina delovanja v naš svet je, da se načela, ki so v centru, v našem svetu, deklarirana kot smernice, ki naj bi urejala naša življenja in določala, kdo pravzaprav smo, po »vdoru perifernih elementov« povsem zlomijo. Pojmi kot so demokracija, človekove pravice, suverenost, svetost življenja – se pravi pojmi, na katere sicer vedno tako radi prisegamo – se na robovih evro-ameriškega imperija zaradi našega lastnega delovanja povsem sesujejo, izbrisani so iz prizorišča zaradi permanentnega, izjemno trdno zasidranega prezira, ki ga mi sami izkazujemo do njih.

152

Ravno zaradi tega se mora spremeniti percepcija o nas samih, percepcija, ki jo gojimo in promoviramo v našem svetu. Ključno je, da omenjenega zloma načel

³¹ Za obsežnejši opis post-invazijskega ustvarjanja prostega trga, v katerem bodo pomembno vlogo odigrale tuje korporacije, cf. Chris Johnson & Jolyon Leslie, *Afghanistan: The mirage of peace*, Zed Books, London 2008.

ne interpretiramo tako, da se ga prepozna kot nekaj, kar se dogaja v geografskem smislu daleč stran od nas, zaradi česar naj bi – posledično – ne imelo nikakršnega vpliva na nas. Ravno nasprotno: ta zlom načel je potrebno vpotegniti v naš svet ter ga razumeti kot odločilen element, ki definira to, kar smo. Ker z namenom, da minimizirajo našo odgovornost do Tretjega sveta, nosilci oblasti novodobnega imperija igrajo na karto ločevanja obeh svetov, je ravno s to vpotegnitvijo to ločevanje preseženo. To povezovanje oziroma enačenje prvo- in tretjesvetovne realnosti je mogoče na nekoliko ironičen način najlepše utemeljiti prav na podlagi delovanja samih imperialnih armad, saj so ravno one s tem, ko so integrirale novodobne kolonije v telesa prvosvetovnih držav, omogočile vzpostavitev platforme, na kateri je razlikovanje med Prvim in Tretjim svetom postalo odvečno, če ne celo nemogoče. Prakse, ki jih v Tretjem svetu uvajajo naše armade, so postale del prvosvetovne ureditve, kar posledično pomeni zlitje obeh delov v eno samo zaključeno celoto. Prvi in Tretji svet sta se združila znotraj imperialnih manevrov ter postala del enotnega procesa, zaradi česar je problem oblastnih praks na oddaljenih tretjesvetovnih lokacijah postal prvosvetovni problem.

Subverzivnost razumevanja kolonialne oblasti kot ključnega elementa naše kulture tiči v tem, da spodbija tisto interpretacijo, ki jo nosilci oblasti ponujajo z namenom, da omilijo pomen najbolj nasilnih, brutalnih prijemov, ki so del te oblasti. Temeljna, *a-few-bad-apples* argumentacija, ki se je ob vsakem vzniku brutalnih mehanizmov podrejanja poslužujejo kolonialni gospodarji, pravi, da gre v primerih najbolj brutalnih primerov le za ekscese, ki nimajo nobene zveze z našimi sicer dobrimi nameni. Po tej argumentaciji torej sicer občasno prihaja do nekih nezaželenih, deviantnih ekscesov, ki pa zaradi tega, ker pomenijo le minimalen odklon od naših poštenih namenov, ne morejo biti neka določujoča značilnost našega postopanja. Ravno tovrstno argumentacijo je potrebno zavrniti. Ekscese je namreč potrebno interpretirati kot določujoče dejavnike, kot ene izmed ključnih značilnosti naše »kulture,« namesto, da se jih skuša potisniti ob stran in pozabiti nanje. Ker preko aplikacije ekscesnih oblastnih praks evro-ameriška koalicija uvaja najbolj ekstremne metode za podrejanje perifernih subjektov, to pomeni, da so ti ekscesi pomemben del sistema upravljanja, ki ga evro-ameriški svet uporablja za utrditev svoje imperialne, nadrejene pozicije. Kot takim, mora biti tem ekscesom priznано mesto v sistemu podrejanja, ki ga vpečuje evro-ameriški svet.

»Protestirati v imenu morale proti 'ekscesom' in 'zlorabam' je napaka, ki namiguje na aktivno sokrivdo. Tu ni 'ekscesov' ali 'zlorab,' ampak vseprežemajoč *sistem*,«³² je zapisala Simone de Beauvoir v predgovoru v *Djamila Boupacha*, knjigi, ki opisuje nekatere primere mučenja, ki so se ga posluževale francoske represivne sile v vojni, v kateri so želele preprečiti neodvisnost Alžirije. Po mnenju de Beauvoirjeve imamo ob tovrstnih »ekscesih« na razpolago dve možnosti. Po eni strani lahko resignirano sprejmemo okupacijo in njej pripadajoče tehnike izvajanja oblasti, po drugi strani pa lahko odločno zavrremo ne le »ekscesne« tehnike, ampak tudi oblastni režim, ki »ekscese« potrebuje za to, da zasleduje svoje cilje. Izhajajoč iz tega je interpretativna pozicija, ki se ji je v Afganistanu potrebno izogniti tista, ki sicer obsoja posamezne »ekscese,« a hkrati prepozna celotno evro-ameriško vojno operacijo kot nekaj, kar je na splošno sprejemljivo. V primeru, da bi se odločili za tako pozicijo, bi bili – kot bi dejala de Beauvoirjeva – »aktivno sokrivi,« saj bi predpostavljali, da je imperialni sistem vodenja Afganistana ustrezen. Stališče, ki ga je potrebno zavzeti, je torej naslednje: zavrniti in obsoditi je potrebno tako »ekscese« kot tudi vseprežemajoči imperialni oblastni režim, ki ga »ekscesi« držijo pokonci.

³² Simone de Beauvoir & Gisèle Halimi, *Djamila Boupacha*, Macmillan, New York 1962, str. 19.